

IZGOVOR I PISANJE GLASOVA Č I Ć

• Glasovi č i ć dva su različita fonema i sudjeluju u razlikovanju značenja riječi. Npr. mlačenje (od mlačiti): mlaćenje (od mlatiti); spavačica (žena koja spava): spavačica (košulja za spavanje). • Ima mnogo riječi u kojima dolaze glasovi č i ć, a da, s gledišta suvremenoga stanja jezika, nije vidljivo prema čemu: čekati, čaša, čitati, čovjek, čuti, čarati itd., moć, noć itd.

GLAS Č • Suglasnik č dolazi u oblicima riječi kojima osnova završava na k, kao alternanta glasa k (k/č , te u izvedenicama od tih riječi: vuk – vuče, pjesnik – pjesniče, plakati – plačem, peći /pek-ti/ – pečem, peče..., ali: oni peku , dovući – dovukoh – dovuče, reći – rekoh – reče, peći /pek-ti/ – pečah, plakati – plači, skakati – skači, peći /prema peku i pekao/ - pečen, jak – jači, najjači, gorko – gorče, najgorče, majka – majčica, ruka – ručeta, otok – otočanin, Rijeka – Riječanin, junak – junačan, mrak – mračan, mrak – mračiti, jak – jačati. • Suglasnik č dolazi u oblicima riječi kojima osnova završava na c, kao alternanta glasa c (c/č), te u izvedenicama od tih riječi: stric – striče, zec – zeče, stric – stričevi, klicati – kličem, klicati – kliči, ptica – ptičurina, kolac – kolčina, ljubica – ljubičica, Vinkovci – Vinkovčanin, ptica – ptičji, srce – srčan, iglica – igličast, ulica – ulični, kolac – kolčiti Glas č nalazi se: • u riječima kojima postanak nije vidljiv: Brač, čekati, čovjek, hlače, ključ, točka, bič, čaj, čast, čedo, čelo, čiji, čipka, čovjek, čudo, grč, kič, kovčeg, kreč, linč, mač, mačak, naranča, početi, večer...; • u oblicima i izvedenicama prema osnovnom k : buka – bučan, jak – jači, jačina, mrak – mračan, mračiti se, pomrčina, peći (pek-ti) – pečem, pečen, plakati – plačem, plač, plačljiv, ruka – ručni, znak – značiti , označen. (Ali! Iznimke: lijeska – liješće, trijeska – triješće, pljeskati – plješćem, pritiskati – pritišćem, stiskati – stišćem); • u riječima prema osnovnom c: djeca – dječji, dječurlija, micati – mičem, pomičući, mjesec – mjesečina, mjesečno, zec, zečevi, zečji; • u sufiksima – imenički sufiksi: -ač: igrač, krojač, plesač, pokrivač, -ača: cvjetača, jabukovača, kuhača, -jača: kremenjača, savijača, -ičar: alkoholičar, elegičar, -čić: balončić, kamenčić, oraščić, -čica: cjevčica, grančica, -čina: cjevčina, štetočina, -če: kumče; (rjeđi imenički sufiksi: -ečak: grmečak, plamečak, -ičak: krajičak, kremičak); -ič: ribič, vodič, branič, gonič /uvijek označuje vršitelja radnje/, -čaga: rupčaga, -ičina: dobričina, -ična: sestrična); pridjevski sufiksi: -ačak: dugačak, punačak, -ičan: ironičan, simpatičan, -ički: humanistički, pacifistički; (rjeđi pridjevski sufiksi: -ačan: ubitačan, -ački: đakovački, zagrebački, -čiv: prijemčiv, -ičast: modričast, plavičast); • kajkavsko č u imenima (vlastita imena, zemljopisni pojmovi i sl.: Čakovec, Čegec, Črnomerec, Začretje); • u slavenskim prezimenima (bugarska, češka, slovačka, slovenska, ruska: Župančić, Fjodor Mihajlovič Dostojevski).

GLAS Ć • Suglasnik ć nalazi se u oblicima riječi kojima osnova završava na t , kao alternanta glasa t (t/ć), te u izvedenicama od tih riječi: pamet – pameću (i pameti), tvrdoglavost – tvrdoglavošću (i tvrdoglavosti), kretati – krećem, pamtiti – pamćah, kretati – kreći, kratiti – kraćen, pamtiti – pamćen, ljut – ljući, najljući, žuto – žuće, najžuće, brat – braća, cvijet – cvijeće, pamtiti – pamćenje, Split – Splićanin, platiti – plaćati, posjetiti – posjećivati.

Glas ć nalazi se: • u riječima kojima postanak nije vidljiv: ćuk, kći, kuća, noć, već, ćelav, gaće, leća, nećak, pluća, šećer, tisuća, voće...; (u nekim stranim imenima

grčkoga i orijentalnoga podrijetla ć je nastalo od glasa k : Ć iril od grč . Kyrillos , ć ilim perz. kilim); • u riječima i izvedenicama prema osnovnom t: brat – braća, cvijet – cvijeće, ljut – ljući, radost – radošću, svet – svećenik, zapamtiti – zapamćen; • prema osnovnom đ u riječi (jednačenje suglasnika po zvučnosti): smeđ – smečkast, žeđ – žećca (pravopisna norma dopušta i oblike sa slovom đ: smeđkast, žeđca), • u imenima (vlastita imena, zemljopisni pojmovi i sl.): Drašković, Mihanović; kajkavsko ć : Šćitarjevo, Trakošćan. I ovdje vrijedi pravilo da se neka imena mogu pisati dvojako: Peš ć enica i Peš č enica.

Suglasnik ć nalazi se u sufiksima • imenički sufiksi: -ić: komadić, konjić, pužić, -oća: čistoća, sljepoća, hladnoća (rjeđi imenički sufiksi: -ać: golać, -dać: srndać, -bać: zelembać, -aća: mokraća); • pridjevski sufiks: -aći: crtaći, domaći, pisaći (rjeđi pridjevski sufiks: -eći: srneći, pileći); • glagolski završetak ć i : infinitiv glagola: peći, teći, doći, gl. prilog sad.: dolazeći, pekući, slaveći.

Izvor: Pripreme za državnu maturu – hrvatski jezik, prof. Neli Mindoljević